

ΟΙ ΠΕΡΙΠΑΤΟΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Ο "ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ"

Η Ιστορία του άλλου «Βασιλικού Κήπου». Πώς τον εδημιούργησε η 'Αμαλία. Το άγριόφρεμο που έγινε έκαιε. Η γωνιά με το Σωλογοικό Κήπο. Το περίφημο Λιοντάρι. Η επανακατατική θύελλα του 1862. Ο νεαρός Γεώργιος Α' και ο Κήπος. Δέντρα, άνθη, λαχανόκηπος. Το επεισόδιο του Βασιλέως με τη ροδοπέδη δεσποινίδας. Μάρης, Τίτικα και Γεώργιος. Ο άνθοκλέπτης. Η μεριδιάνα και ο λαχανόκηπος. Η κολώνες κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Η ιστορία του Έθνικού Κήπου του μεγαλύτερου δημοσίου κήπου της Ελλάδος άρχισε σχεδόν με τη νέα εθνική μας ιστορία. Ο Άλλοτε Βασιλικός Κήπος, που σήμερα έχει τη γραμμή ακριβώς της δόσης, ήταν μια φορά ένα περιφραγμένο αγρόκτημα. Η καλή του μοίρα έστρωσε λίγο μετά την εποχή που η πρωτεύουσα του μικρού Έλληνικού Βασιλείου μετατέθη από το 'Ανάκλι στις 'Αθήνας.

Μια ποιητική βασίλισσα, η οποία όταν ήρθε στην Ελλάδα δεν έξεχασε να φέρει μαζί της και όλη την αριστεία της πατρίδας της, η 'Αμαλία, ανέλαβε μισός τις δημοφιλείς που κρυβόνταν στο αγρόκτημα αυτό. Η φασολατοχή της ψυχή (που μάς έδωσε έπειτα το θαυμάσιο ποίημα του «Πόντος της Βασίλισσας»), εκάλει τις αμάσους το μηχανικό Λύνα...

...τες και του έδωσε έντοια να της διασφραξήσει το όνομα σε Κήπο τον 'Ανακτόριον. Η εφαρμογή του σχεδίου έπαινε σε παλαιό αγλικό σύστημα, κατάλληλο για τις 'Αθήνας του καιρού εκείνου, και έπειτα η φτερίδα του, υπήρξαν για την 'Αμαλία γεγονότα μεγάλης χαράς και έξαιρετικού ενδιαφέροντος. Οι αλληλοκαταρούμενοι Βασιλείς έπαινονταν από το χέρι, κατέβαιναν στον κήπο τους, και περνούσαν ώρες πολλές, κμαφρόνιζαν την άσχημ του έργου τους, το οποίο όμως δεν έπρόκειτο να χαρύν ποτέ...

Ο παλιός Κήπος στις λεπτομέρειές του διέφερε πολύ από το σημερινό. Τα χρόνια και τα γεγονότα αντετέλειον στη μεταβολή του.

Στον καιρό της 'Αμαλίας, η βορειοανατολική πλευρά είχε χρησιμοποιηθεί ως Ζωολογικός Κήπος, μέσα στον οποίον έβρισχαν σπάνια ζώα και πουλιά. Έκει πρωτοείδαν οι 'Αθηναίοι τις έποχης εκείνης Λιοντάρι... Όλο όμως αυτό το μέρος, μαζί με τα συντηρούμενα ζώα, καταστράφη στην 'Επανάσταση του 1862.

Σε άλλο μέρος του Κήπου ήταν στημένη η πρώτη παρακαταίτη μηχανή που ήρθε στην Ελλάδα. Το νερό της χινόταν από το στόμα μιας μεγάλης, πρωτότυπης κεραλής λέοντος...

Γενιζός υπήρχαν στον Κήπο διάφορες ένγκαταστάσεις, περιέρχες και ενδιαφερόμενες για τα χρόνια εκείνα, η οποίες όμως, με τον καιρό, άρχισαν να χάνουν τη σημασία τους και γι' αυτό τις έβαλαν σε άχρηστία... Άξιοσημίοτο ήταν και ένα σπίτι, με περιφραγμένο κήπο, το οποίο έπίσης καταστράφη άγρόφρα. Χτισμένο μέσα στον Κήπο το σπίτι αυτό, έχρησιμώσε σαν ένα είδος εκπαιδευτηρίου, όπου πολλοί 'Αθηναίοι του καιρού έκείνον έμαθαν γράμματα.

Υπήρχε ακόμα κι ένα χαριτωμένο Μοσαϊκό που η 'Αμαλία το άγατούσε έξαιρετικά. Στο Μοσαϊκό αυτό—όπου έβλεπε στους κηπουρούς και τις έβαζαν τ' άγαπημένα της άνθη, τις καμπίλες—η ρωμαϊκή Βασίλισσα κατέβαινε κάθε πρωί και κάθε βράδυ, για να πάρη τον αέρα της, μαζί με τις κωριές της Αόλης και άλλες άρχοντοστολισμένες γυναίκες των καταναών της 'Επανάστασης.

Έστειλε όμως η επαναστατική θύελλα του 1862. Ένα πρωί, το άγαπημένο Μοσαϊκό ένγκατελείθη και η ρωμαϊκή Βασίλισσα έφυγε παραμένη, με τον 'Οθωνα, για τη μακρινή της πατρίδα.

Ο Βασιλικός Κήπος έμεινε για λίγο καιρό άτροστατέυτος. Κάποιο άλλο πρωί, ένα κομμάτο Βασιλόπουλο του Βορρά, ένας ώραιος έφιππος, που πήγαινε και τον έφεραν από τη Δανία οι διατηρούμενοι γεωκαταναώνι τον καλούν εκείνον χρόνον, κατέβη και έπερατήσε στους δομοζώους του. Κι' από την ημέρα αυτή ο νέος Βασιλεύς, ο Βασιλεύς Γεώργιος, άγάπησε θερμά τον Κήπο του. Τα παραμελημένα δέντρα, τα άρμηνα στην τύχη τους μονοπάτια, τα παρτέκια, τα λουλουδία, άπέτελεσαν μία από τις ζηροότερες φροντίδες του.

Ο Γεώργιος ο Α' έννοιασε άληθινή λατρεία για τον Κήπο του. Το παρακάτω δέντρομα τον ένδειξερε. Απτός εινε και ο λόγος για τον οποίον δεν ήθέλησε ποτέ να επιτρέψη την έλαχιστή μεταβολή στη διαρρύθμιση, και γενικώς στην κάθε προσάθεια νεοτερισμού που του υπέβαλε ο Διευθυντής του 'Ανακτορικού Κήπου Πάσης. Η ίδια ότι για να γίνουν δι' αυτό θα έχρησιμώσε τα φυσιοσθόνια...

μερικά δέντρα, τον άπλήριζε. Ο Γεώργιος Α' ήθελε τον Κήπο όποιο τον βρήκε στο σχέδιό του, διαρκώς διασ συντηρούμενο και πλουτιζόμενο...

Ο νέος Βασιλεύς έπιστατούσε ο ίδιος στο φύτεμα νέων άνθώνων και φυτών, έφερνε κι άλλα από την Εύροπη, κι έτσι, με τον καιρό, η ώραιότερες ώρες του φητικού βασιλείου—τουλάχιστον όσες έσηκονε το κλίμα μας—εστόλισαν τον 'Ανακτορικό Κήπο. Έκτος από τα θαυμάσια φουνκοειδή, σημειώνουμε τις ώραιες Λατιάνες, τις Βιργάνας, τα Χαμεταίστες, τα Κουφόζους, τα Σάμπαλ, τα Μυρτοφύλλα, τις Πριτοάνθιες, Εύκαλιπτούς διαφόρων ειδών, κ.λ.

Στον καιρό του Γεωργίου Α' άνθισαν ακόμα στον Κήπο τριανταφυλλές στανίων ειδών, δάλλες και χουσιάνθημα έξοτικής ώμορφής, άναδεντρόδες γιγάντιες, κήνια και ζουμπούλια της 'Ολλανδίας. Ένας ολόκληρος κόσμος από γράνια, σεσεράριες, βιολέττες κι άλλα λουλουδία κάθε έποχής. Ο Κήπος τότε ήταν άνοητός για τους περιπατητές δύο φορές τη βδομάδα, κάθε Τρίτη και Πέμπτη, από τις 2 ως τις 5 μ.μ. Ο κόσμος έβλεπανε από τη βορεινή είσοδο, δηλ. την όδον Κηρισσίας. Τις ώρες εκείνες οι όροιοι και τα μονοπάτια του άνοητου Κήπου έγκμαζαν από 'Αθηναίους και έπαρχιώτες, από έφορτία ζευγαράκια του παλιού ρωμαϊτικού καιρού, από παιδιά και νταντάδες. Έν τοίτους, ο Κήπος ήταν πάντοτε περιπολιμένος, οι έπισκέπτες έκωλοφορούσαν με προσοχή και διακριτικά, γιατί ήθεραν ότι ο Βασιλεύς ήταν επάνω στο Παλάτι και ίσως παρακολούθεισε την κίνησι, πίσω από κανένα τζάμι. Και ακόμα ήταν γνωστόν, ότι ο φιλιανής Γεώργιος κατέβαινε καμιά φορά, με πολιτική ένδοξασία, άνακατενονταν με τον κόσμο κι ένόταζε αν οι φίλικες βρίσκονταν στις θέσεις τους, αν έπιτηρούν το κούνο να μη κόβη τα λουλουδία και τα φυτά. Δηλώνονται μάλιστα το άκόλοιο έπεισόδιο:

Κάποτε, ο Γεώργιος άντελήφθη ένα ζευγαράκι που περνούσε μέσα από μια συστάδα άνθισμένων τριανταφυλλών, από τις κωμεί εκείνες που λέγονται Μαρσάλ. Η Τίτικα έλεγε:

— Άχ, τί όμορφα τριαντάφυλλα... κι έκανε να κόψη ένα, άλλ' ο Μάριος της την εμπόδιζε: — Μή! της έλεγε, μπορεί να μάς ίδουν και να βρούμε το μελάκι μας!...

Στην όχη της νέας κατέβηκε τότε μια σκιά λήτης, την οποίαν διέκρινε ο Βασιλεύς. Βήγχε λοιπόν από το χλωρό κρηφάνα του, έκοψε τρία από τα μεγαλύτερα τριανταφυλλά και τα έπρόφερε στην όφαι του ύπηκοο.

— Όριστε, δεσποινίς, σάς τα προσέφερω! Η Τίτικα τα έπιρε με τρεμμένο χέρι, και ενώ ο Μάριος της έστρένονταν άλλως, με το κατέλλο στο χέρι, ο Βασιλεύς άπειμαζόνθη. ***

Μιά άλλη φορά, ένας νεαρός περιπατητής, τηλεγραμμικός έπάλληλος, έκοψε λουλουδία και τάκρυβε μέσα στο κατέλλο του... Ο-ταν έπροχώρησε κάμποσο, βρέθηκε έξανα άντιπρό του Βασιλέα, σάσιος, έβαλε το κατέλλο του να χαρμίσση και τα λουλουδία έπεσαν χάμου. Ο Βασιλεύς τα είδε, έχαμογέλασε κι' έπροχώρησε χωρίς να πη τίποτε... ***

Όταν ο φίλος του Βασιλέως, Παταδιαμαντόπουλος, (ο πατέρας του ποιητού Ζάν Μαρσά) γιορτάζε, ο Γεώργιος του έστειλε ολόκληρα κάκιστρα με άνθη. Έπίσης κάποτε, στην γιορτή του Θεοδ. Αηληγιάννη, του έστειλε άνθη από τον Κήπο του. ***

Η Βασίλισσα Όλγα είχε επίσης άγαπήσει πολύ τον Κήπο των 'Ανακτόριον, όπου έπαίζαν τα πρώτα τους παιγνίδια όλοι οι πρίγκιπες της δευτέρας μας Δυναστείας. Έκει έβρισαν να περπατούν, εκεί έμεγάλωσαν. Η παιδική τους ηλικία έέγραψε από τα μονοπάτια του Κήπου αυτού, όπου οι ένοβοι 'Ελληνες πρίγκιπες πρωτοείδαν τον 'Ηλιο. Οι γεροντοότεροι 'Αθηναίοι θυμούνταν ότι πολλές φορές τους είδαν να χουσιτηθούν με την άνεκάλλητη εκείνη χαρά των παιδιών και να κινηγούντα κάτω από τα δέντρα. Σιγηνώς μαζί τους κατέβαινε και ο Βασιλεύς, ο οποίος μέσα στον πράσινον αυτόν όρίζοντα μπορούσε να χαρμίσση την ετυχία του πατέρα σε όλο το μεγαλείο της. ***

Στα χρόνια εκείνα υπήρχε και μια άρεκάτα μεγάλη έκταση που την καλλιεργούσαν ως λα...

ΣΕΡΒΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Τ' ΟΝΕΙΡΟ ΤΟΥ ΜΑΛΜΣΤΕΝ

‘Ο Μάλμστεν μιὰ νύχτα όνειρευόταν. Όνειρευόταν πώς ή καρδιά τής άναπαμένης του ποιοόσε...

Έγραψε τότε τους δύο μικρούς του δούλους και τους ειπε :

— Τρέξτε να σελλώστε τ' άλογο μου τόν παφί. Θέλω να πάω να ιδώ τή γένετα ή πολυγαμημένη μου...

Καβαλλόρισε τ' άλογο του, πέρας τό μεγάλο δάσος κι άντάμοσε στό δρόμο δύο μικρές κοπέλλες. ‘Η μιὰ φορούσε άσπρο φόρεμα και τού ειπε :

— ‘Ο Θεός νά σ' έλεηση, άρχοντα Μάλμστεν. Πόσο πολύ θά λυπηθής !..

‘Η άλλη κοπέλλα φορούσε άσπρο φόρεμα.

— Πιώς είνε άρρωστος και πώς πέθανε ; τή ρώτησε ό καβαλλόρις.

— Κανένας άλλος δέν είνε άρρωστος και κανένας άλλος δέν πέθανε, παρ ό τού Μάλμστεν ή άρραβονοαστιάζα... τού άπάντησε.

‘Ο καβαλλόρις προχώρη τότε προς τό χωριό και συναπαντή τήν πεθαμένη, που πηγαίναε να τή θάψουν.

Κατεβαίνει γρήγορα από τ' άλογο του και πάει να σταθή κοντά στον τάφο τής.

Βγάζει πέντε χρυσά δαχτυλίδια άπ' τά δαχτυλά του και τά χαρίζει σ' έσείοντες που θά σκάψουν τόν τάφο και σέ κείνους που θά σημάξουν τής καμάνες.

— Άνοιξτε μνήμα πλατό και βαθύ, γιατί θά ζούμε μαζί με τή αγίατή μου μέσα σ' αυτό !.. φωνάζει.

Κι ό Μάλμστεν χλωμαίνει τώρα, δλο και χλωμαίνει. ‘Έχει χτυπηθεί με μαχαίρι τού πλεού, έχει χτυπηθεί και σοφιάζεται κάτω νεκρός !..

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ

Μιά φορά κι έναν καιρό ήταν ένας καλλιτέχνης και ζωγράφισε μιὰ εικόνα.

Οι άλλοι ζωγράφοι είχαν χρώματα πλούσια κι άκριβά και ζωγράφιζαν πολιτικές εικόνες.

Αυτός όμως ζωγράφιζε κι ένα μόνο χρώμα τή δική του, ένα χρώμα κόκκινο, χτυπητό, όλοζώντανο.

‘Ο κόσμος πήγανε κι έβλεπε τήν εικόνα με θαυμασμό κι οι άλλοι ζωγράφοι φορούσαν άνηχηχα :

— ‘Από πού να τό παίρνει τόχα αυτός τό χρώμα του.

‘Έκείνος όμως χαμογελούσε κι άπάντησε :

— Τό μυστικό μου δέν μπορώ να σάς τό πώ...

Και δούλευε, δούλευε όλοένα με οικιμένο τό κεφάλι.

Κάποιος άπ' τούς άντιλήζους του ζωγράφους ταξίδευε τότε στην ‘Ανατολή και ζήτησε πολιτικές βαρές κι έφτιασε χρώματα πολλά, αλλά κανένα δέν έμοιαζε με τό μοναδικό χρώμα του ζωγράφου.

Στό μεταξύ ό ζωγράφος μέρα με τήν ήμέρα χλωμαίνει, ένώ ή εικόνα του έπαυσε περισσότερη λάμψη.

Μιά μέρα τέλος τόν έβησαν νεκρό μπροστά στό έργο του κι έτοιμώστηκαν να τόν θάψουν.

Κι όταν τόν έγδυσαν για να τού φορέσουν τά σάβανα, βρήκαν στό άριστερό πλευρό του τό σημάδι μιὰς πληγής, μιὰς καλής αγίατρευτής πληγής που θά τήν είχε, φαίνεται, σ' όλη του τή ζωή.

Μιάς έρωτικής βαθειάς πληγής, άπ' τήν όποια έπαυσε τό κόκκινο, τό ζωντανό τό χρώμα, τό χρώμα τής ζωής, τό αμια τής καρδιάς του !..

χανόσπνο, για τό βασιλικά μαγειρεία. ‘Επειτα όμως ή Βασίλισσα ‘Ολγα ειπε και τήν έφθεψαν πορτοκαλλίες και λεμονιές. ‘Εκει έβδαν μιὰ μαμαριένια μεριδιάνα (δηλ. ήμισιό ρολόγι), που έδειχνε με ακριβεία τής ώρες τής ήμέρας...

Στη γωνία όπου άργότερα χτίστηκε τό σπίτι του άρχηκουροού, υπήρχε άλλοτε μιὰ έκτασις άκριτά μεγάλη, που έχρησίμευε για πλουσιανά. Στό μέρος αυτό ήταν πολλές λιθόχτιστες κολώνες, κοντά ή μιὰ στην άλλη... ‘Εκει επήγαιναν ταχυικά τά πριγκιπάτουλα, μαζί με τήν άξέχωστη βασιλοπούλα ‘Αλεξάνδρα κι έπαζαν, ανεβασμένα επάνω στις κολώνες, πηδώντας από τή μιὰ στην άλλη. ‘Ο κίνδυνος —άν λογαριάσει κανείς τήν πικρότητα τών σπηλών και τό ύψος τους— ήταν πάντοτε μεγάλος. ‘Εν τοιούτοις τά μικρά βασιλάτουλα ούτε τόν ελόγαζαζαν, ούτε τόν έμάνευαν καθόλου.

‘Ο άείμνηστος Γεώργιος έφρονιζε πάντοτε να μην ξυπνήσει στην ψυχή τους τήν ιδέα τού φόβου και τού κινδύνου, ούτε για τό άσημαντά πράγματα. Γιατί ήξερε πως ή ζωή έχει πίσω και ήμέρες σκληρές, για τες όποιες χρειάζεται ανδριμιάς και θάρρος.

ΑΠ' ΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ «ΜΠΟΥΚΕΤΟΥ»
ΕΚΛΕΚΤΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

‘Ο πιστός άκέλευσος των Σουλειμάν. Πώς άλλαξε χαρακτήρα ό φιλόργυρος άρχων Γουιάδι. Κάς μενομαχεί ό Βάν Τρέμπι. Πάνω στé βραχέλι με τό μπαρούτι!.. ‘Ο άρχιεπίσκοπος Γάλλος πλείορχος κι ό Τούρκος δικιότης τής ‘Αλικαρνασού. ‘Ο στρατάρχης και ό ‘Ερβαίσι.

Μιά μέρα ό Σουλτάνος τών Τούρκων Σουλειμάν, καθόταν στό παρόθυρο τών άνατόρων του και γρατούσε ένα σπουδαίο έγγραφο. ‘Αλλά σέ μιὰ στιγμή ό άνεμος τού τό πήρε από τά χέρια και τό έρριξε στό γειτονικό κήπο.

Τότε οι άνθρώποι του Σουλτάνου έτρεξαν όλοι μαζί για να βρουν τό πολύτιμο έγγραφο και να τό φέρουν στον κήφο τους. Κάποιος όμως άπ' αυτούς, θέλοντας να γαλή ό έποχρηστικός άπ' όλους, πήδησε από ένα παράθυρο κάτω, κι έτσι, με κίνδυνο τής ζωής του, έφτιασε πρώτος στό μέρος όπου ήταν τό έγγραφο και τό πήρε.

‘Ο Σουλτάνος, βλέποντας τήν προθυμία του, τόν άναμάρξτε Μεγάλο Βεζύρη και τόν διέτηρησε επί άρεκέτι χρόνια σ' αυτό τό αξίωμα.

Στη Γένοβα τής ‘Ιταλίας ζούσε τότε παλιή χρόνια, επί τής έποχής τού Βοσκαζίου, κάποιος πικροστόματος, αλλά φιλόργυρος και άνοιχτόσ άρχων, όνόματι Γουιάδι. ‘Εκείνη τήν έποχή έτυχε να πάη στη Γένοβα ένας εγγένης και γενναίος από άλλη πόλι, ό Βορσέρι, ό όποιος μεταξύ τών άλλων έπισκέφθηκε και τό Γουιάδι.

‘Ο Γουιάδι τού έδειξε τότε τό καινοφανισμένο και λαμπρό σπίτι του και τόν παρακάλεσε να τού ύποδειξη άν έπρεπε να τού προδθή ακόμα κανένα στοιχίωμα.

— Να, τού άπάντησε ό Βορσέρι που γνώριζε καλά τό χαρακτήρα του. Νομίζω, ότι πρέπει να βάλετε στην πόρτα τό έμβλημα τής Εγγενείας και τής Γενναιοδορίας!

— ‘Έχεις δίκιο, τού ειπε ό Γουιάδι, ό όποιος άντελήφθη τή βαθύτερη σημασία τών λόγων του. Και να είσαι βέβαιος, ότι ή δική αυτή άρετή: θά μπουν στό σπίτι μου, όχι άπλώς ως εικόνας, αλλά ως πραγματιότητις!

Και άληθινα από κείνη τήν ήμέρα ό φιλόργυρος άρχων τής Γένοας άλλαξε άμέσως χαρακτήρα.

Μιά φορά ό διάσημος ναύαρχος τής ‘Ολλανδίας Βάν Τρούμπ, προσκελήθη από ένα Γάλλο αξιωματικό σέ μονομαχία. ‘Ο ναύαρχος όμως ήταν άρεκέ ήλιχομένους και παχιόσκαρος, ενώ άπεναντίας ό αντίπαλός του ήταν νέος και ελαίνης.

— Φίλε μου, τού ειπε ό ναύαρχος, ή ήλιχία μου και ό όγκος μου άπολείει τήν Ξυπασία. ‘Ελα όμως, αν θέλεις, άμωμο στό σπίτι μου και έγω θάγω βρεϊ ένα ύπλο που θά ταριάζη και στους δύο μας.

Τήν άλλη μέρα, μόλις ό Γάλλος αξιωματικός επήκε στην κατοικία του ναύαρχου, τόν βρήκε να κάθεται άπάνω σ' ένα βαρέλι με μεταφοίτι και να κρατά στα χέρια του ένα δαυλι αναμμένο.

— ‘Ορίστε, κίρις, ειπε ό Τρούμπ στον έποκέπτη του, δείχνοντάς του στό πλά τού μέρος για να καθήση. ‘Ελάτε δώ, πάρετε και σεις ένα δαυλι και... όποιο πάρει ό Χάρος!

‘Αλλ' ό Γάλλος αξιωματικός έβρινε καλό να μη δεχτή τήν πρότασί του και έτσι οι δύο άντίπαλοι συνεφιλιώθησαν.

Κατά τό έτος 1800 κάποιος Γάλλος πλείορχος έπισκέφθη τήν ‘Αλικαρνασό, ή όποια τότε διατελούσε υπό τήν διοίκηση τών Τούρκων, και ζήτησε να έπισκεφθή τά άρχαία έρείλια τής πόλεως.

Πρός τούτο άπετάθη στον ένεϊ Τούρκο διοικητή του τού έδειξε τό σουλτανικό φερμάν, που είχε φροντισεί να προμηθευθή από τήν Κωνσταντινούπολι και διά τού όποιου τού παριστέρι ή σχετική άδεια. ‘Ο διοικητής τόν άδήρησε ως τήν είσοδο τού φρουρίου, όπου υπήχεν τά έρείπια, αλλά πριν τόν άφήση να μη και άφού ξαναδιάβασε τό φερμάν τού ειπε :

— ‘Εγώ πρέπει να έκτελώ κατά γράμμα τες διαταγές τού ‘Υψηλού Αιθέντου μου. Τό φερμάν αυτό σοι δίνει τήν άδεια να μηξ στό φρούριο, αλλά ποθενά δέν αναφέρει να άν πρέπει να... βγήξ. ‘Επομένους σέφρου καλά πριν δρασκελίσης τήν πόλη...

Κατόαν αύτου, ό Γάλλος πλείορχος μετέβαλε άμέσως άπόφαισι.

‘Όταν ό στρατάρχης ντε Φέρν κατέλαβε τή Λοραίνη, οι ‘Εβραίοι κάτοικοι τής περιφερείας έσπευσαν να τού ύποβάλουν τά όθη τους. ‘Αλλά ό στρατάρχης άνήρηθε να τούς δεχτή, λέγοντάς :

— Δέν μπορώ να άντιχρώσω τούς άνθρώπους που πρόδωκαν τόν Κίρσο!

‘Όταν όμως έμαθε ότι τού πήγαιναν ως δώρα τέσσερες χιλιάδες φραγκα, άλλαξε άμέσους γνώμη.

— ‘Αφήστε, τούς φρακαριδες ναύθων, ειπε. ‘Όταν έπρόδωσαν τόν Κίρσο, δέν ήξεραν ότι ήταν Θεός !..

